

ПЛУРАЛИЗЪМ И ПОПУЛИЗЪМ В БЪЛГАРСКАТА ПАРТИЙНА СИСТЕМА: ВРЪЗКИ И ПРОТИВОРЕЧИЯ

Симеон Асенов¹
e-mail: sasenov@unwe.bg

Резюме

Статията изяснява ролята на политическия плурализъм за трансформациите и засилването на популизма в българската партийна система. Анализират се неговите измерения в правен и политически аспект. Разкрива се връзката и противоречивото отношение между плурализъм и популизъм в политиката. Правят се изводи за тяхното съжителство и влияние върху партийната система и демократичния процес в нашата страна. В методологическо отношение статията е изградена върху политологичен и правен анализ на изследвания проблем.

Ключови думи: политически плурализъм, партии, партийна система, популизъм

JEL: H11, K10, K16

Увод

Политическият плурализъм е основополагащ принцип, върху който се организира политическия живот в съвременните представителни демокрации. Той е фундаментално условие за гарантиране и изява на цялата палитра от демократични права и свободи. Не е възможно да си представим свободата на словото и политическото сдружаване, политическата конкуренция и свободните избори, правото на опозиция и протест и т.н., без неговото наличие и гарантиране в демократичната правова държава. Поради това той е и един от водещите конституционни принципи залегнали в действащата българска конституция.

Основният проблем в настоящото изследване се отнася да сложната и противоречива връзка между плурализъм и популизъм. Плурализмът предполага и допуска легитимно правото на критика и оспорване на дейността на политическите опоненти. Изявен в такива рамки популизмът се вписва в полето на плуралистичния принцип. Но популизмът е твърде нееднороден и многолик, променящ се политически феномен, който се проявява под различни форми. Той се дефинира в научната литература като политическо движение, стил и похват на поведение, реторика, идеология, политически режим и др. (Mudde, Kaltwasser, 2013). Наред с това популизмът може и се

¹ Доцент, доктор по политология, катедра „Политология“, УНСС

изявява и в „крайни“ форми (например националпопулизъм), който заклеява и отхвърля съществуването на други политически субекти и проекти, представяйки себе си за единствен изразител на волята на народа. В тези случаи популизмът ограничава и изтласква партийния плурализъм, което е заплаха за демократичната политика (Тодоров, 2007).

Популистският феномен е добре проучен в чуждата научна литература, но в българската политическа наука съществува определена празнина и същевременно необходимост от неговото изследване. По-конкретно неговите връзки и отношения с плурализма не са били обособен предмет на изследване и не са проблематизирани до момента у нас. Настоящата статия се насочва в тази ниша, като само маркира и предлага отправна точка за предстоящ научен и общественно-политически дебат по изследвания проблем.

Целта на статията е да разкрие връзката на политическия плурализъм с кризисните процеси и засилването на популизма в българската партийна система. Нейното постигане се извършва чрез анализ на политическите и правните измерения на плурализма и неговата връзка и противоречиви отношения с популизма. Върху тази основа се предлагат решения и правят изводи за тяхното бъдещо съжителство в партийната система и демократичния процес в нашата страна.

Темата за връзките и отношенията между плуралистичната демокрация и популизма е необятна. Налагат се редица ограничения на нашия анализ. Поради ограничения обем тук ще бъдат представени синтезирано само отделни теоретични аспекти на плурализма и популизма и техните измерения в национални рамки.

Теоретични аспекти на политическия плурализъм

Плурализмът е многоаспектен феномен който представлява и отразява многообразието от интереси, потребности, ценности и цели на хората в демократичното общество. Той се проявява в различни обществени сфери – икономика, политика, наука, култура, медии и др. Понятието има значение и се възприема най-често като синоним на множественост, на свободно съществуване и излагане на идеи и възгледи в дадена област. Съществен принос в изследванията на политическия плурализъм имат А. дьо Токвил, Д. Медисън., Х. Ласки, Е. Баркър, Д. Труман, Р. Дал и др. Политическият плурализъм се определя като част от социалния плурализъм. Той намира своята реализация в допускането на възможността за съществуване на различия и противопоставяне между гражданите и социалните групи относно политиката и упражняването на властта. Влияние върху него оказва и плурализмът в икономиката, медиите, в неправителствените организации,

образуването на инициативни комитети за участие в избори или по значим проблем с обществено значение и др.

Политическият плурализъм се основава върху съвместното присъствие и зачитане на следните ценности и предпоставки.

Свобода на политическото организиране и изразяване – наличие на множество автономни обществени и политически групи, партии и организации, които се конкурират за политическо влияние, получаване на представителство и позиции в институциите на властта в държавата.

Отричане (забрана) на възможността за установяване на политически монизъм – отхвърляне на идеологическото еднообразие и признаване на правото на съществуване на различни идеи, възгледи и програми за обществено-политическо развитие и управление.

Демократичен инструментариум на съжителство и взаимодействие – зачитане на механизмите на взаимния компромис и съгласие, на преговорите и балансираните оценки и действия между политическите субекти в изработване на обща, приемлива позиция от обществен/национален интерес. Плурализмът не допуска насилствени методи и действия за разрешаване на конфликтите и постигане на части/лични интереси в политиката.

Равнопоставеност – не се допускат привилегии между различните политически и други организации в демократичното общество. Нито една от тях не може да изразява интересите на всички и да се обявява за държавна организация. В това отношение принципът на политическия плурализъм е несъвместим с принципа на народния суверенитет. Според чл. 1, ал. 3 от Конституцията на Република България никой не може да си присвоява осъществяването на народния суверенитет.

Политическият плурализъм се проявява на индивидуално и на групово равнище, под формата на трайни или по-слабо организирани общности от граждани. Демократичната практика показва, че той се реализира ефективно под формата на свободно сдружаване на гражданите в политически партии. Поради това политическият плурализъм масово бива отъждествяван и свеждан до партиен плурализъм. Това разбиране очевидно не е точно и пълно, но отразява утвърдената институционална роля на партиите в демократичния процес. Те имат функцията да изразяват политическата воля на гражданите, да формират различни програми и идеи за управление. Функционирането на многопартийна система е най-очевидният белег, с който се свързва наличието на плурализъм и последващото изложение *се ограничава* до анализ на условията и последиците от това негово измерение в настоящия български контекст.

Условията, в които функционират, стилът на общуване, взаимодействие и противопоставяне между партиите, които имат трайно парламентарно

представителство, определят вида и характера на плуралистичната партийна система. В страните с парламентарен режим на управление, партийната система е ключов фактор за политическата стабилност и доверието на гражданите в демокрацията.

Политическият плурализъм е критикуван както от автори с десни (на консервативна и етатистка основа), така и с леви позиции (представители на Франкфуртската школа, неомарксизма и др.). Въпреки техните аргументи, които в някои отношения са основателни, те не представят адекватни алтернативи на плуралистичната партийна система и политическото представителство, върху които се основава функционирането на съвременната демокрация (Белов, 2007, с. 68-72).

Граници на политическия плурализъм

Неограниченият политически плурализъм е на практика неосъществим, поради невъзможността той да гарантира собственото си съществуване. Неговите допустими предели се регламентират на правна основа. В това отношение се спазва правилото той да бъде гарантиран едновременно като максимално обхванен, но същевременно и разумно ограничен. Поставянето на адекватни граници на действието на плурализма при представителната демокрация е оправдано, за да се осигури интегративен и стабилизиращ ефект върху партийната система и дейността на държавните институции.

Регулирането на границите на политическия плурализъм в България е поставено още в началото на демократичните промени и е един от основните въпроси на преговорите на Националната Кръгла маса. Впоследствие тези ограничения са залегнали в конституцията, закона за политическите партии, изборното законодателство и в решения на Конституционния съд. Косвено влияние върху тях оказват и някои други нормативни актове. Съобразно техния вид и съдържание, те се определят и групират на качествени и количествени ограничители на политическия плурализъм (Белов, 2009, с. 9-10).

Качествените ограничители са насочени към забрана за образуване и дейност на антисистемни партии, т.е. такива, които са насочени към разрушаване на установения конституционен модел на политическа демокрация. Те съдържат основанията за обявяване на противоконституционност на политическите партии и фиксират допустимата граница за тяхното съществуване в политическата система. Разпоредбите в действащата българска конституция, свързани с политическия плурализъм, правото на сдружаване и дейността на партиите, са обект на искове за противоконституционност на две политически партии – ДПС и „ОМО-Илинден” ПИРИН. Конституционният съд прилага различен подход при тяхното решаване (Решение №4/1992 г. по к.д. №1/1991 г.; Решение №1/2000 г. по к.д. №3/1999 г.).

При втория случай той взема под внимание и политическата дейност на оспорената партия в аргументацията на своето решение, с което тя е обявена за противоконституционна. Независимо от ограничената до момента практика може да се направи изводът, че тези ограничители са гарантирани на конституционно равнище и в това отношение българските партии не могат да се образуват и развиват дейност извън допустимите качествени предели на политическия плурализъм.

Количествените ограничители са насочени срещу прекомерното раздробяване на партийното пространство. Те поставят минимални прагове на достъп до партийната система, с цел поддържане на стабилност на представителното управление. Тези ограничители са конкретните законови изисквания за регистрация на партиите, за правилата за държавно финансиране и основанията за тяхното прекратяване (заличаване), видът на избирателната система, методът за определяне на изборните резултати и изборната бариера за получаване на политическо представителство в българския парламент.

В сравнителен план, за изминалите години от началото на демократичния преход, количествените ограничители и техните изменения направени в законите за политическите партии (ЗПП, 1990, 2001, 2005 г.) и в изборното законодателство за провеждане на парламентарни избори (ЗИВНС, 1990; ЗИНПОС, 1991; ЗИМП, 2001; Изборен кодекс, 2011, 2014), могат да бъдат обобщени в следните пунктове.

- Нарастват изискванията относно процедурата по регистрация на политически партии.
- Коренно се променят източниците на финансиране по посока на държавната субсидия. След 2005 г. тя е в необосновано голям размер за българските условия и при слаб/неефективен финансов контрол за начина на разходване на средствата, допълнено с отсъствие на насрещни обвързаности за извършената дейност и постигнатите резултати от партиите сред обществото. Този въпрос и понастоящем остава нерешен и е една от причините за ниското доверие към партиите у нас.
- Разширяват се основанията за разпускане на политически партии, в резултат на допълнителни изисквания за системност и регулярност в извършването на основни направления от партийната дейност (чл. 40 от действащия ЗПП).
- Пропорционалната избирателна система за избор на представители в българския парламент действа през целия тридесетгодишен период от началото на промените. Направените изменения през годините – премахване на цветните бюлетини, въвеждане на интегрална бюлетина, включване на мажоритарен елемент (механично и чрез преференции), въвеждането на опция „не подкрепям никого“, на изискването за за-

дължително гласуване и др. – не променят по същество нейното ядро и ефекти по отношение на съществуващите деформации в изборния процес, ниската избирателна активност и проблемите при отчитане на изборните резултати.

- Промяна в метода за изчисление на резултатите – методът на Д'Ондт (1990 – 2009 г.) е заменен с метода Хеър-Ниймаер (от 2009 г.), с цел по-добро разпределение на мандатите, остатъците и по-добър шанс за представителство на малките партии.
- Избирателната бариера остава непроменена – 4% от получените действителни гласове са необходими за получаване на парламентарно представителство. Опитът от 2009 г. за въвеждане на диференцирана бариера за партии (4%) и коалиции (8%) е обявен за противоконституционен поради нарушаване на принципа на политическия плурализъм (Решение №1/2009 г. по к.д. №5/2009 г.).

Независимо от ограниченото влияние на тези промени върху партийния плурализъм, могат да се посочат някои примери, които имат непосредствен ефект върху възможностите за участие на партиите в изборния процес. Например практиката показва, че размерът на депозитите за участие в парламентарни избори влияе върху броя на регистрираните партии и коалиции. При по-малки прагове на депозити, броят на участващите партии е по-голям и обратно.

Таблица 1: Влияние на количествените ограничители на политическия плурализъм върху броя на регистрираните за участие в парламентарни избори партии

	Парламентарни избори 2001 г.	Парламентарни избори 2005 г.	Парламентарни избори 2009 г.	Парламентарни избори 2013 г.
Изискван депозит и подписка за участие в парламентарни избори (ЗИНП, от 2011 г. – Изборен кодекс)	Отсъстват депозити	Партии – 20 000 лв. Коалиции – 40 000 лв. Подписка – 5 000 избиратели	Партии – 50 000 лв. Коалиции – 100 000 лв. Подписка – 15 000 избиратели	Партии – 10 000 лв. Коалиции – регистрират се впоследствие Подписка – 7 000 избиратели
Брой регистрирани партии и коалиции	50	22	18	36

Източник: Съставена от автора на основа изборното законодателство и данни на ЦИК

Очевидно и с този инструмент не може да се надхвърлят разумни граници с оглед гарантиране на равенство във възможностите за участие. Същевременно, от друга страна, той остава една допустима възможност в полето на правните механизми за влияние върху партийния плурализъм, поне що се отнася да регистрацията на партии за участие в избори.

В обобщение, изводите които могат да бъдат направени за ролята и влиянието на количествените ограничители върху политическия плурализъм в България са следните.

Първо, количествените ограничители, по принцип, могат да се променят и да бъдат инструмент на политическите мнозинства за въздействие върху политическия плурализъм и партийното пространство.

Второ, извършваните промени в изборното законодателство от управляващите партийни мнозинства са конюнктурни, предприемани непосредствено преди парламентарни избори с цел минимизиране загубата на гласоподаватели. Непосредствените ефекти и резултати от тях са противоположни на очакваните.

Трето, извършваните промени в закона за партиите отразяват загубата на обществено влияние и капсулирането на партиите и партийната дейност в лоното на държавата. Непосредствените ефекти и резултати от тях са системните прояви на криза в партиите и нестабилност на партийната система. Този процес благоприятства възхода на популизма и засилва антипартийните настроения сред българското общество.

Четвърто, отсъстват обща стратегия и необходимата степен на единство след политическите елити за оздравяване на демократичния процес у нас, чрез възможността за по-рационални и обмислени промени на количествените ограничители на политическия плурализъм. В това отношение гражданските протести и уличният натиск през 2013 – 2014 г. и лятото на 2020 г. за смяна на политическия модел са логична последица от бездействието на политическата класа за решаване на този въпрос.

Популизъм и плурализъм в българската партийна система: две тези за съжителство

Партийната система в България преминава през два етапа, които определят нейната различна структура и характеристики за изминалите години от началото на демократичните промени. През 1990-те години тя се формира и структурира от БСП и СДС, с ясно обособени идейни и програмни различия, основани на кливиджа комунизъм-антикомунизъм. Налице е устойчив двупартиен модел на електорална конкуренция между тях с последователно редуване във властта. Вторият етап настъпва след парламентарните избори

през 2001 г. Започва процес на навлизане на нови партии в партийната система, които печелят привърженици и успехи на популистка, лидерска, протестна и антисистемна основа в своето политическо поведение. В резултат двупартийният модел се трансформира в различен формат и тип партийна система, който е подложен на динамични промени през следващите години. Общата тенденция в динамиката на партийната система след проведените шест парламентарни избора (2005 – 2021 г.) е по посока засилване и трайно присъствие на популизма и фрагментацията. Тя се характеризира с флуидно и нестабилно състояние, далеч от своята институционализация, без принципна основа в междупартийните отношения и устойчив модел на електорална конкуренция.

Популизмът е политическо движение основано върху еkleктичен набор от ценности и различни форми на изява, насочени към оспорване на политическото статукво и противопоставяне на елитите срещу народа, чрез харизмата на своите лидери и манипулацията на различни идеи и символи в публичното пространство и медиите. Проявява се едновременно като протестен и продемократичен, с призови за „истинска демокрация“ основана на непосредствено реализиране волята на народа. Той печели много бързо привърженици и има голяма мобилизираща сила в периоди на кризи и обществено недоволство. Наред с това популизмът е силно контекстуално зависим и бързо изменящ се. Той е своеобразен политически хамелеон, който може да се изразява в „меки“ и „твърди“, радикални, антисистемни или системни варианти на присъствие в политиката.

Засилването на популизма у нас е резултат на комплексното действие на редица фактори и процеси. Основните сред тях, които оказват непосредствено влияние върху състоянието на партиите и партийната система, можем да откroим синтезирано в следните няколко посоки.

Първо, икономическите и социални неравенства, породени от трансформацията на собствеността по време на прехода, които засягат голяма част от българското общество и правят „губещи“ огромна част от избирателите, генерират антипартийни настроения и подходяща среда за поява и разрастване на популисткия и протестен вот.

Второ, структурното разминаване между обществени очаквания и управленски резултати (особено след присъединяването на страната към ЕС), допълнени с разрастването на корупционните и клиентелистки практики в държавното управление и публичната администрация,

Трето, намаляваща легитимност и загуба на предходните политически идентичности и разграничения, идеологическото „размиване“ и програмно „унифициране“, и т.н., ерозират подкрепата на гражданите към традиционните партии и насочват протестен вот в търсене на нови лидери и политическо представителство.

Четвърто, слабите връзки на партиите с обществото, практиката и проблемите около партийното финансиране, оспорването и делегитимирането на изборите, свързано с нарушенията в изборния процес, купуването на гласове, контролирания вот и др.

Тези и други фактори водят до образуването и навлизането на нови партии в партийната система след 2001 г., които акумулират обществена подкрепа на личностна и популистка основа (НДСВ, Атака, ГЕРБ, РЗС, ББЦ, НФСБ, ВОЛЯ, ИТН, ИСМВ и др.). Тяхното засилващо се присъствие внася допълнителна нестабилност и напрежение в междупартийните отношения и по линиите на противопоставяне етническо-национално, национално-европейско, политически елити-народ.

Въпросът с навлизането и последиците от популизма в българската политика е един от ключовите проблеми на демократичния процес. С основание можем да поставим въпроса: съвместим ли е популизмът с представителната демокрация? Без съмнение той получава силна подкрепа от фундаментални демократични принципи, сред които тези на народния суверенитет и политическия плурализъм. В контекста на демокрацията, където печеленето на гласове е основна задача пред партиите, никой не би се отказал доброволно от нещо, което води до лесно печелене на гласоподаватели и възможност за участие в упражняването на властта. Поради особеностите на обществено-политическата среда в България, електоралният успех на популизма в последните две десетилетия сочи, че той не само не затихва, но се засилва и дава отражение върху всички партии в партийната система (Малинов, 2007, с. 83-84). Какъв да бъде адекватният плуралистичен отговор спрямо популистките партии и тяхното поведение, които отричат системните партии и ерозират доверието в политическото представителство?

В контекста на темата за политическия плурализъм можем да формулираме две тези относно перспективата за бъдещето на популизма в българската демокрация.

Първата теза е за „неизбежното съжителство“. Водещото при нея е, че популизмът оправдава своето съществуване и се легитимира чрез принципа на политическия плурализъм. В този случай се предполага, че популизмът с времето се трансформира и интегрира в системата на традиционните партии. За популистките развития в българската партийна система досега се допуска, че те ще се вписват в рамките на тази теза. Същевременно популизмът, независимо в каква форма се проявява, ограничава и изтласква зачитането на плурализма, нарушава и дори отхвърля в някои свои прояви посочените по-горе плуралистични ценности. Популизмът не винаги и напълно може да се интегрира в институционалните правила и практики. В такива случаи демократичният процес протича в т. нар. „сива зона“, за която

са характерни два политически синдрома – безпомощен плурализъм и политика с една господстваща сила (Кародърс, 2003, с. 22-24).

Втората теза е за „ограничената съвместимост“. Тя предполага активистки подход към присъствието на популизма. Основава се на изработване на демократични отговори на популизма – решения, мерки и процедури, които не ограничават политическия плурализъм, а се основават и вписват в неговите рамки. Тези отговори се разглеждат като превантивни действия, които правят плурализма по-взискателен и по-чувствителен към негативните последици от популизма върху партийната система и функционирането на демократичните институции.

Отговорите спрямо популистките партии и техните действия могат да бъдат политически и юридически. По принцип юридическите отговори са забранителни и имат основания за прилагане главно при проявите на крайни, радикални и антисистемни форми на популизъм, които са открито насочени срещу демокрацията и плурализма. Те са ограничени и рядко се прилагат. По-широко е балансираното, съвместно прилагане на политически, допълнени с юридически механизми (условия и изисквания) за ограничаване на популизма – политическа изолация, повишаване на гражданската активност, институционални и законови решения за стабилизиране на партийната структура и доверието към традиционните партии сред обществото и др.

Заклучение

Въпросът за връзките и отношенията между плурализма и популизма в съвременната демокрация е изключително деликатен. Плурализмът е в основата на демократичния процес, а популизмът се оправдава и вписва в този процес чрез плуралистичния принцип и народния суверенитет. Те не могат да бъдат разделени един от друг и вероятно това ще остане един от „вечните“ въпроси на демократичната теория и практика. В това отношение перспективата за бъдещи изследвания на отношенията и съжителството между тях е отворена и актуална. Те могат да се правят на различни равнища и обхват на анализ: проучване на отделни случаи, на практиката в национални рамки или чрез сравнителни изследвания на две или повече демокрации.

Резултатите от направения анализ можем да обобщим в следните два извода относно съжителството между политическия плурализъм и популизма, с оглед перспективите за стабилността на партийната система и демократичния процес в нашата страна. Те имат приложна насоченост и техен адресат са политическите елити и широката научна и експертна общност, с активна гражданска позиция и отношение към настоящата ситуация в политическия живот. Първият извод е, че днешното предизвикателство пред политическия плурализъм е да предложи нов организиращ филтър за дей-

ността на политическите партии и провеждането на избори, който да генерира стабилност в партийната система и връщане на общественото доверие в институциите на българската демокрация. Вторият извод е, че е необходим нов активистки подход на балансирано съчетаване между политически решения и правни регулации в подкрепа и отстояване на тезата за „ограничената съвместимост“ между плурализъм и популизъм в съвременната българска политика.

Използвана литература

- Белов, М. (2007). Политическите партии и демократичната държава в съвременния немски конституционен модел, „Сибир“, София. (Belov, M., 2007, Politicheskite partii i demokratichnata darjava v savremenniya nemski konstitutsionen model, „Sibi“, Sofia).
- Белов, М. (2009). Ограничители на партийния политически плурализъм в съвременния български конституционен модел, Съвременно право №3, София. (Belov, M., 2009, Ogranichiteli na partiiniya politicheski pluralizam v savremenniya balgarski konstitutsionen model, Savremenno parvo №3, Sofia).
- Закон за избиране на Велико народно събрание. // ДВ, бр. 28/06.04.1990 г. (Zakon za izbirane na Veliko narodno sabranie, obn. DV. br. 28/06.04.1990 g.).
- Закон за избиране на народни представители, общински съветници и кметове. // ДВ, бр. 69/22.08.1991 г. (Zakon za izbirane na narodni predstaviteli, obshtinski savetnitsi i kmetove, obn. DV. br. 69/22.08.1991 g.).
- Закон за избиране на народни представители. // ДВ, бр. 37/13.04. 2001 г. (Zakon za izbirane na narodni predstaviteli, obn. DV. br. 37/13.04. 2001 g.).
- Изборен кодекс. // ДВ, бр. 9/28.01.2011 г. (Izboren kodeks, obn. DV. br. 9/28.01.2011 g.).
- Изборен кодекс. // ДВ, бр. 19/05.03.2014 г. (Izboren kodeks, obn. DV. br. 19/05.03. 2014 g.).
- Закон за политическите партии. // ДВ. бр.29/10.04.1990 г., обн. ДВ. бр.30/28.03.2001 г., обн. ДВ. бр.28/01.04.2005 г. (Zakon za politicheskite partii, DV. br. 29/10.04.1990 g.; obn. DV. br. 30/28.03.2001 g.; obn. DV. br. 28/01.04.2005 g.).
- Кародърс, Т. (2003). Краят на парадигмата на прехода, Разум, №1, София. (Karodars, T., 2003, Kraiyat na paradigmata na prehoda, Razum, №1, Sofia).
- Малинов, С. (2007). Размисли за българския популизъм, Критика и хуманизъм, кн. 23, бр. 1, София. (Malinov, S., 2007, Razmisli za balgarskiya populizam, Krititka i humanizam, kn. 23, br. 1, Sofia).
- Решение №4/1992 г. по к.д. №1/1991 г., обн. ДВ. бр.35/28.04.1992 г. (Reshenie №4/1992 g. po k.d. №1/1991 g., obn. DV. br. 35/28.04.1992 g.).

- Решение №1/2000 г. по к.д. №3/1999 г., обн. ДВ. бр.18/07.03.2000 г. (Resh-
enie №1/2000 g. po k.d. №3/1999 g., obn. DV. br. 18/07.03.2000 g.).
- Решение №1/2009 г. по к.д. №5/2009 г., обн. ДВ. бр.36/15.05.2009 г. (Resh-
enie №1/2009 g. po k.d. №5/2009 g., obn. DV. br. 36/15.05.2009 g.)
- Тодоров, А. (2007). Националпопулизмът срещу демокрацията, Критика и
хуманизъм, кн. 23, бр. 1, София, с. 85-100. (Todorov, A., 2007, Natsional-
populizmat sreshtu demokratsiyata, Krititka i humanizam, kn. 23, br. 1, Sofia,
s. 85-100).
- Mudde, C., Kaltwasser, C. (2013). Populism, in Freedon, M., Sargent, L.T. (eds.),
The Oxford Handbook of Political Ideologies, Oxford, pp. 493-513.

PLURALISM AND POPULISM IN THE BULGARIAN PARTY SYSTEM: CONNECTIONS AND CONTRADICTIONS

Assoc. Prof. Simeon Asenov, PhD
Department of Political Science
Faculty of International Economics and Politics
University of National and World Economy
e-mail: sasenov@unwe.bg

Abstract

The paper examines the role of political pluralism for transformations and the rise of populism in the Bulgarian party system. The populism dimensions are analysed in legal and political aspect. The paper also depicts the contradictory relation between pluralism and populism in politics. Conclusions are made for their coexistence and impact on the political party system and democratic process in our country. In methodological aspect, the paper uses the political and legal analysis of the researched issue.

Key words: political pluralism, parties, party system, populism

JEL: H11, K10, K16